

De Dordtse Synode en Leerplicht.

**Dordrecht,
Eigenhaard 1963**

**Dordrecht,
Eigenhaard 2014**

Ik vond thuis een foto van gewoon pandje in een gewoon straatje zo'n 50 jaar geleden in Dordrecht. Op Google.maps kon ik het nog eens bekijken. Grappig het straatje is er nog en de winkel destijds, van mijn ouders, wordt nu bewoond. Wij woonden er vroeger boven.

Historie - Toekomst - Nieuwsgierigheid - Belangrijk - Geschiedenis - Dordtologie!

Wat een rijke historie lag er al die tijd bij mij om de hoek zonder dat ik dat door had.

Ik woon zelf inmiddels al 47 jaar in Zwijndrecht en kom voor mijn werkzaamheden, maar ook voor privé zaken, dagelijks in Dordt. En ik loop, fiets en rijd met mijn auto over de wegen, door de straten en stegen zonder te beseffen wat een rijke zichtbare maar ook onzichtbare historie Dordrecht heeft.

Ooit zo'n 25 jaar geleden ben ik eens met vrienden uit Alkmaar, ook een stad met historie, op hun verzoek, door Dordt gelopen. En heb toen met een toeristenblik rondgekeken naar de geveltjes en pandjes. Maar daar bleef het dan ook bij.

Toen vrienden van ons gingen wonen in oud pakuis aan de Kuipershaven , Rhein Elbe, was het of ik terug ging in de tijd. Een prachtig pand wat grotendeels nog in de originele staat was. Maar ook dat maakte niet dat ik nieuwsgierig werd naar de historie.

Tot ik de cursus Dordtologie ging doen wist ik dus stiekem wel dat Dordt wat historie had maar dat het zoveel was..... dat overtrof mijn stoutste verwachting.

Op 2 oktober 2014 nam Henk Oldenzijl ons mee op een rondreis door de oude binnenstad van Dordt. Wat een enthousiasme! Hij wees ons op zoveel mooie en historische punten. Ik kende de Grote Kerk van voorbijlopen maar was er zelf nog nooit in geweest. Zo leerde ik onder andere tijdens onze eerste cursusdag dat er een kogel in de Kerk zit. Nooit geweten!

We werden getraakteerd op de prachtigste verhalen onder andere het huis "Het Bever-Schaep" aan de Korte Engelenburgerkade over zeemeermin en zeemeerman. Of moet ik zeggen de twee zeemeermannen?

En de legende over de drie gebroeders van Beveren die drie huizen bouwden. Het huis "De Onbeschaamde", het huis "Het Bever-Schaep" en het pand Grotekerksplein.

De gedurfde voorstelling zou in het eerste huis het naakte schildhoudertje zijn en in "Het Bever-Schaep" de zeemeermin en de zeemeerman. De voorstelling in het derde huis zou dusdanig geweest zijn dat men genoodzaakt werd het timpaan weer af te breken. Henk wist echter te verklappen dat zoals het zo dikwijls met volksoverleveringen gaat, bleef er bij historisch onderzoek slechts weinig van dit verhaal over.

En dan te denken aan de Dordtse gevels die kende ik echt niet. Ik had er nog nooit van gehoord. Alleen een kenner (of Dordtoloog) kan ze vinden. Als je er oog voor hebt kom je er nog verschillende tegen in de kleine straatjes van het centrum. Henk wees ons op de karakteristieke trapgevels met een specifieke gevelindeling met twee ramen op de eerste twee verdiepingen en één raam op de tweede verdieping. Hierbij springen het meest in het oog de mensenkopjes die de bogen dragen. Hij vertelde dat het maken van dit type trapgeveltje een proeve van bekwaamheid was voor één van de vele gildes die de stad honderden jaren gekend heeft. Als een leerling een dergelijke gevel kon maken dan mocht hij zich meester noemen.

In de cursusdagen die volgden, werd ons verteld hoe Dordrecht zo'n bijna duizend jaar geleden was ontstaan aan het veenriviertje de Thuredrith. En dat het als eerste stad in Holland in 1220 stadsrechten kreeg. In 1299 kreeg Dordrecht ook het Stapelrecht, dat later werd uitgebreid en op den duur inhield dat alle schippers hun lading in de stad moesten uitladen en te koop aanbieden. Dit betekende een enorme impuls voor de handel. De periode 1350-1450 wordt wel Dordrechts Gouden Eeuw genoemd.

Maar.....het bleef niet zo.

Het noodlot sloeg toe in 1421. Toen werd Dordrecht getroffen door een watersnood de Sint-Elisabethsvloed. Deze vloed veroorzaakte een dijkdoorbraak met grote gevolgen. De stad verloor het achterland en zag met lede ogen hoe schepen het Stapelrecht letterlijk begonnen te omzeilen.

Een tweede ramp volgde op 28 juni 1457, als bij een grote stadsbrand, die vijf dagen woedde, 700 huizen en een deel van de Grote Kerk in vlammen opging.

En toen, tijdens de 80 jarige oorlog, de Watergeuzen op 25 juni 1572 noodgedwongen tot de stad werden toegelaten, kwam er een ook einde aan vier eeuwen Rooms-katholicisme.

De oorlog was ongeveer tien jaar oud toen in 1573 de openbare uitoefening van de katholieke religie officieel werd verboden. Overal werden kerken ingeruimd voor de eredienst op gereformeerd-calvinistische grondslag. Er ontstonden zgn. "schuilkerken".

Zo'n verhaal kleeft ook aan het Meevat (Kuipershaven 41), een pand van een katholieke wijnkoopman uit Luik dat dik honderd jaar na de Reformatie dienst deed als roomse schuilkerk.

Dit resulteerde in de Synode van Dordrecht (1618-1619) Tijdens de Synode vergaderden honderd predikanten een halfjaar lang over de grondslagen van het gereformeerde geloof. Daarbij stelden men ook enkele regels voor het onderwijs op.

- * Katholieke schoolmeesters, monniken, priesters en nonnen mochten niet langer meer lesgeven op de scholen
- * Schoolmeesters moesten beloven dat zij hun leerlingen in de geest van het protestantstijme zouden onderwijzen
- * Paapsgezinde (Katholieke) leerboeken werden op de scholen verboden.

Veel regels van deze Dordtse Synode werden in allerlei stadsverordeningen voor het onderwijs aangehaald. De schoolmeester moest beloven les te geven volgens de afspraken van de Dordtse Synode door de 'formulieren van de confessie' te ondertekenen. Aanvankelijk werden schoolmeesters die weigerden te tekenen niet direct ontslagen. Tot 1650 was er namelijk een tekort aan protestantse schoolmeesters die hen konden vervangen.

Om te weten te komen hoe het onderwijs vroeger geregeld was kan men tegenwoordig een kijkje nemen in het Nationaal Onderwijsmuseum (binnenkort) gevestigd in "De Holland". Wat op zichzelf ook weer een bijzonder pand is. "De Holland van 1859" is een gebouw uit 1939 naar een ontwerp van de Nederlandse architect Sybold van Ravesteijn. Het gebouw is sinds 2007 aangewezen als gemeentelijk monument. "De Holland" werd gebouwd in opdracht van de verzekeringsmaatschappij Holland van 1859 die later op zou gaan in Fortis.

Gelukkig is er daarna veel verbeterd in het onderwijs met de onderwijswet in 1806. In 1874 kwam het kindwetje van "Van Houten" waarin stond dat kinderen niet meer in fabrieken en werkplaatsen mochten werken. Wel thuis en op het land. In 1901 kwam de leerplicht die was voor kinderen van 6 tot 12 jaar. De kinderen moesten naar school, het was verplicht. In 1968 werd de Mammoetwet ingevoerd in Nederland. In 1969 werd de tijd dat je op school moest zitten verlengd naar 9 jaar.

In 1975 is dat 10 jaar geworden. Het laten werken van jonge kinderen werd officieel verboden.

De Synode van Dordrecht heeft volgens mij indirect bijgedragen aan de (her)vorming van het onderwijs.

Anno 2014 is Dordrecht heel wat scholen rijker en is het gelukkig niet langer verboden om een ander geloof aan te bieden dan het gereformeerde geloof.

De scholen zijn gevestigd in historische panden zoals Basisschool Noordhove aan het Oranjevrijstaatplein.

Maar er is ook nieuwbouw zoals in het Leerpark.

Na de cursus Dordtologie, ben ik Dordrecht toch wel met heel andere ogen gaan bekijken. Het is bijzonder leerzaam geweest en heeft mij doen beseffen wat een geweldige rijke historie de binnenstad van Dordrecht heeft, waarvan vandaag de dag nog veel zichtbaar en tastbaar is. Dat is uniek en hierop moeten we met zijn allen zeer zuinig zijn.

Ik heb met veel genoegen deelgenomen aan deze opleiding en wil graag iedereen bedanken die met zoveel passie en enthousiasme heeft meegewerkt aan de totstandkoming van deze cursus.

Lizzy van Rooijen,
Consulent Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten.